

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության
վերաքննիչ քրեական դատարանի որոշում
Նախագահող դատավոր՝ Ռ.Մխիթարյան
Դատավորներ՝ Կ.Մարդանյան
Ա.Մնացականյան

10 մարտի 2023 թվական

ք. Երևան

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատը (այսուհետ՝ Վճռաբեկ դատարան),

նախագահությամբ՝ Հ.ԱՍԱՏԻՅԱՆԻ
մասնակցությամբ դատավորներ՝ Ս.ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԻ
Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆԻ
Լ.ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆԻ
Ա.ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ
Ս.ՕՀԱՆՅԱՆԻ

գրավոր ընթացակարգով քննության առնելով ամբաստանյալ Բաբկեն Շմիդտի Կարապետյանի վերաբերյալ ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի՝ 2020 թվականի մայիսի 14-ի որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալ Ա.Աֆանդյանի վճռաբեկ բողոքը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց

Գործի դատավարական նախապատմությունը.

1. 2017 թվականի օգոստոսի 30-ին ՀՀ ոստիկանության Երևան քաղաքի վարչության Մալաթիայի բաժնում հարուցվել է թիվ 16193717 քրեական գործը՝ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՀՀ քրեական օրենսգիրք) 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված հանցագործության հատկանիշներով:

Նախաքննության մարմնի՝ 2017 թվականի սեպտեմբերի 2-ի որոշմամբ Բարկեն Շմիդտի Կարապետյանը ներգրավվել է որպես մեղադրյալ, և նրան մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով:

Երևան քաղաքի Մալաթիա-Սեբաստիա վարչական շրջանի ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի՝ 2017 թվականի սեպտեմբերի 2-ի որոշմամբ Բ.Կարապետյանի նկատմամբ որպես խափանման միջոց է կիրառվել կալանավորումը:

Նախաքննության մարմնի՝ 2018 թվականի մարտի 6-ի որոշմամբ Բ.Կարապետյանին առաջադրված մեղադրանքը փոփոխվել է, և նոր մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով:

2018 թվականի մարտի 13-ին քրեական գործը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան (այսուհետ՝ նաև Առաջին ատյանի դատարան):

2. Առաջին ատյանի դատարանի՝ 2019 թվականի հունիսի 17-ի դատավճռով Բ.Կարապետյանը մեղավոր է ճանաչվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով, և նրա նկատմամբ պատիժ է նշանակվել ազատազրկում՝ 5 (հինգ) տարի ժամկետով: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 70-րդ հոդվածի հիման վրա նշանակված պատիժը պայմանականորեն չի կիրառվել, և սահմանվել է փորձաշրջան՝ 3 (երեք) տարի ժամկետով:

3. Մեղադրողի և պաշտպանի վերաքննիչ բողոքների քննության արդյունքում, ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանը (այսուհետ՝ նաև Վերաքննիչ դատարան) 2020 թվականի մայիսի 14-ի որոշմամբ մեղադրողի բողոքը մերժել է, իսկ պաշտպանի

բողոքը՝ բավարարել. Առաջին ատյանի դատարանի՝ 2019 թվականի հունիսի 17-ի դատավճիռը բեկանել է, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով առաջադրված մեղադրանքում ճանաչել է Բ.Կարապետյանի անմեղությունը և արդարացրել՝ վնաս պատճառած արարքը քրեական օրենքով իրավաչափ համարվելու հիմքով:

4. Վերաքննիչ դատարանի վերոնշյալ որոշման դեմ ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալ Ա.Աֆանդյանը բերել է վճռաբեկ բողոք, որը Վճռաբեկ դատարանի՝ 2020 թվականի նոյեմբերի 4-ի որոշմամբ վարույթ է ընդունվել¹:

Վճռաբեկ դատարանի՝ 2022 թվականի նոյեմբերի 11-ի որոշմամբ սահմանվել է վճռաբեկ բողոքի քննության գրավոր ընթացակարգ:

Վճռաբեկ բողոքի հիմքերը, հիմնավորումները և պահանջը.

Վճռաբեկ բողոքը քննվում է հետևյալ հիմքերի սահմաններում՝ ներքոհիշյալ հիմնավորումներով.

5. Բողոքի հեղինակը փաստարկել է, որ Վերաքննիչ դատարանը թույլ է տվել դատական սխալ՝ դատավարական իրավունքի այնպիսի խախտում, որն ազդել է գործի ելքի վրա: Բողոքաբերը նշել է նաև, որ Վերաքննիչ դատարանի որոշումը հակասում է *Արամայիս Հակոբյանի*, *Արամայիս Մկրտչյանի* և այլոց գործերով Վճռաբեկ դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին:

Մասնավորապես, բողոքի հեղինակը փաստարկել է, որ Վերաքննիչ դատարանը դատաքննության ընթացքում հետազոտված ապացույցներին տվել է չհիմնավորված և կամայական գնահատականներ, քանի որ ապացույցները վերլուծելիս չի ղեկավարվել օրենքով սահմանված ապացույցների գնահատման սկզբունքով: Հարկ է նկատի ունենալ, որ Բ.Կարապետյանի մոտ ի սկզբանե եղել է դանակ և փոխադարձ կռվի ժամանակ վերջինս գործադրել է այն: Տվյալ դեպքում ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանն իրեն մեղսագրված գործողությունը կատարել է փոխադարձ վիճաբանության պայմաններում՝ պատասխան հարված հասցնելու

¹ Համաձայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի անցումային դրույթները կարգավորող 483-րդ հոդվածի 8-րդ մասի՝ սույն բողոքը քննվում է մինչև 2022 թվականի հուլիսի 1-ը գործող կարգով:

նպատակով, ուստի այս պարագայում անհրաժեշտ պաշտպանության իրավիճակն իսպառ բացակայում է: Բ.Կարապետյանը, մտնելով վիճաբանության մեջ, նախապես լինելով զինված սուր կտրող-ծակող գործիք հանդիսացող դանակով, նպատակաուղղված հարվածներ է հասցրել տուժողներ Արսեն և Արթուր Պողոսյանների կարևոր կենսական օրգանների ուղղությամբ՝ վերջիններիս առողջությանը պատճառելով ծանր վնաս: Տուժող Արսեն Պողոսյանը ստացել է սուր կտրող-ծակող գործիքով երկու հարված՝ որովայնի շրջանի աջից կրծքավանդակի խոռոչ թափանցող, որն առաջացրել է առողջությանը ծանր վնաս, և որովայնի ձախ կեսի չթափանցող վիրավորումներ, որոնք առողջությանը պատճառել են միջին ծանրության վնաս, իսկ տուժող Արթուր Պողոսյանը հարված է ստացել մեջքի հատվածից, ինչի արդյունքում նրան պատճառվել է կրծքավանդակի շրջանի ծակած-կտրած թափանցող վիրավորում՝ ուղեկցված ձախակողմյան պնևմոթորաքսով, որը կրկին առաջացրել է առողջության ծանր վնաս: Մինչդեռ, Բ.Կարապետյանի մարմնական վնասվածքներն արտահայտվել են դեմքի և ձեռքի արյունազեղումների, քերծվածքների և սալջարդի տեսքով, որոնք առաջացրել են առողջության թեթև վնաս՝ առողջության կարճատև քայքայումով: Ավելին, համաձայն Արթուր Պողոսյանի վերաբերյալ դատաբժշկական փորձաքննության թիվ 1753/հ եզրակացության՝ վերջինիս վերքային խողովակն ունի հետևից առաջ, հորիզոնական ուղղությամբ, միջայինից դրսային ուղղություն և վերջանում է պլևրալ խոռոչում, ինչը բացառում է այն հանգամանքը, որ ամբաստանյալն ընկած վիճակում է հարվածներ հասցրել տուժողներին:

Նշվածի կապակցությամբ բողոքաբերը նշել է, որ փոխադարձ կովի պայմաններում, տուժողների կողմից ոտնձգած օբյեկտի արժեքավորությունն անհամեմատելի է ամբաստանյալի կողմից ոտնձգած օբյեկտի արժեքավորությանը: Նման պարագայում ոչ թե առկա է ակնհայտ (խիստ, էական) անհամապատասխանություն՝ ոտնձգությամբ սպառնացող և պատճառված վնասների միջև, այլ առկա է իրավիճակ, երբ փոխադարձ հարվածների պայմաններում յուրաքանչյուրն ընտրել է իր նպատակն առավել արդյունավետ իրականացնելու նախընտրելի տարբերակը՝ նախապես գիտակցելով իր արարքի հանրային վտանգավորության բնույթը, նախատեսելով դրա վտանգավոր

հետևանքները և ցանկանալով կամ գիտակցաբար թույլ տալով դրանց վրա հասնելը:

Հետևաբար, ըստ բողոքաբերի, տվյալ իրավիճակում անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակի մասին խոսք լինել չի կարող:

6. Հիմք ընդունելով վերոշարադրյալը՝ բողոքաբերը խնդրել է բեկանել Վերաքննիչ դատարանի՝ 2020 թվականի մայիսի 14-ի որոշումը և գործն ուղարկել ստորադաս դատարան՝ նոր քննության:

Վճռաբեկ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.

7. Բարկեն Կարապետյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով մեղադրանք է առաջադրվել հետևյալ արարքի համար. «*Նա/կիրող-ծակող գործիքով երկու անձի առողջությանը դիտարկությանը պատճառել է կյանքի համար վրանգավոր ծանր վնաս:*

Այսպես.

2017 թվականի օգոստոսի 30-ին՝ ժամը 01-ի սահմաններում, տուժող Արսեն Բագրարի Պողոսյանն իրեն պարկանող և իր կողմից վարվող «Նիսսան Իքսթրայլ» մակնիշի 35 GV 056 հաշվառման համարանիշի սև գույնի, թեթև մարդաբար ավտոմեքենայով միայնակ վերադարձել է իր բնակության վայր՝ Երևան քաղաքի Անդրանիկի փողոցի 127-րդ շենք և ավտոմեքենան կայանել է բակում՝ փողոցում: Այդ պահին նշված բակում միայնակ գրնվող, հարևանությամբ բնակվող շենքի բնակիչ Բարկեն Շմիդդի Կարապետյանն Արսեն Բագրարի Պողոսյանին առաջարկել է ավտոմեքենան կայանել այնպիսի դիրքով, որպեսզի չխոչընդոտվի հնարավոր անցորդների ազատ տեղաշարժը: Այնուհետև տեսնելով, որ Արսեն Պողոսյանը չի կարարում իր առաջարկը, նրան ասել է «լավ չես հասկանում», ինչին վերջինս պարասիսանել է, որ «ինքը լավ չի հասկանում» և այդ հարցի շուրջ վիճաբանություն է առաջացել մի կողմից Բարկեն Կարապետյանի, իսկ մյուս կողմից Արսեն Պողոսյանի և վերջիններիս կարճ ժամանակ անց միացած Արթուր Բագրարի Պողոսյանի միջև:

Եշված վիճարանության ընթացքում Բարկեն Կարապետյանը երկու անձանց առողջությանը ծանր մարմնական վնասվածք պատճառելու դիտավորությամբ իր մոր գրնվող, քննությամբ չհայտնաբերված սուր ծակող-կտրող գործիքով դանակով, հարվածներ է հասցրել Արսեն Պողոսյանի որովայնին՝ դիտավորությամբ պատճառելով որովայնի շրջանի աջից ծակած-կտրած, կրծքավանդակի խոռոչ թափանցող և որովայնի ձախ կեսի ծակած-կտրած չթափանցող վիրավորումների՝ ուղեկցված ենթամաշկի, ապոնևրոզի, կողային մկանների և առաջորովայնամզային ճարպաբջջանքի վնասումների ձևով առողջությանը ծանր վնաս՝ կյանքին վրանգ սպառնացող:

Այնուհետև նույն դանակով հարվածել է Արթուր Պողոսյանի մեջքին, ինչի արդյունքում նրան դիտավորությամբ պատճառել է կրծքավանդակի շրջանի ծակած-կտրած թափանցող վիրավորման՝ ուղեկցված ձախակողմյան պնևմոթորաքսով և աջ նախաբազկի շրջանի գունազրկված տեղամասի ձևով մարմնական վնասվածքներ, որոնք առաջացրել են առողջությանը ծանր վնաս՝ կյանքին վրանգ սպառնացող (...):²:

7.1. Ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանը դատական քննության ընթացքում ցուցմունք է տվել այն մասին, որ «2017 թվականի օգոստոսի 29-ի գիշերը՝ ժամը 24:00-ից ժամը 01:00-ի սահմաններում, միայնակ գրնվել է իրենց շենքի բակում վարսավիրական սրահի մտրակայքում: Այդ սրահին սև գույնի ավրոմեքենայով բակ է մտել Արսենը և ավրոմեքենան կայանել է բակում հենց փողոցի վրա ու իջել մեքենայից: Տեսել է, որ մեքենայի դիրքն անհարմար է, խանգարելու է մարդկանց ազար շարժին: Մտրեցել է Արսենին և ասել, որ նա մեքենան նորմալ չի կայանել, ասել է, որ մի կողմ քաշի: Արսենն ասել է, որ կքաշի, սակայն մի քանի րոպե անց, տեսնելով, որ Արսենը չի ցանկանում մեքենան նորմալ կայանել, նրան ասել է, որ լավ չի հասկանում, մեքենան քաշի մի կողմ, քանի որ մարդկանց խանգարում է: Դրանից Արսենը վրդովվել է, ինչից իրենց միջև խոսակցություն և լեզվակոխիվ է սկսվել: Այդ ժամանակ Արսենն անակնկալ ձևով հարվածել է իրեն և կոխի ու քաշքոց է սկսվել: Չի նկատել, թե որ կողմից, բայց անմիջապես իրենց է մտրեցել

² Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 2-րդ, թերթեր 155-163:

Արսենի եղբայր Արթուրը և երկուսով միասին սկսել են ուրբերով և ձեռքերով ուժեղ ծեծի ենթարկել իրեն: Այդ ընթացքում չի կարողացել նրանց հարվածել, փորձել է միայն պաշտպանվել, սակայն չի սրացվել և բազմաթիվ ուժգին հարվածներ է սրացել, իրեն գցել են գեյրնին և առանց դադարեցնելու հարվածել են: Գոռացել է, ձայն է արել, որպեսզի մարդիկ մտրենան, օգնեն, սակայն շրջակայքում մարդ չի եղել: Հասկանալով, որ իր կյանքին ու առողջությանը ռեալ վրանգ է սպառնում, իր գոռոցներին, որ չհարվածեն, չեն լսում, իսկ շրջակայքում մարդիկ չկան, որ բաժանեն, փեսնելով, որ այլ ելք չունի, ծեծը դադարեցնելու և պաշտպանվելու համար գրպանում ունեցած ծալովի դանակը հանելով հարմարեցրել և հարվածներ է հասցրել նրանց ուղղությամբ, սկզբում Արսենի, այնուհետև՝ Արթուրի ուղղությամբ: Իր կողմից դանակով նրանց ուղղությամբ հարվածներ հասցնելուց հետո նրանք դադարեցրել են իրենց գործողությունները և հեռացել: (...)

Պատասխանելով մեղադրողի և դատարանի հարցերին՝ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանը հայտնել է, որ դանակն աջ ձեռքով հանել է աջ գրպանից, երկուսին էլ հարվածել է ընկած վիճակում (...)³:

7.2. Տուժող Արսեն Պողոսյանը դատական քննության ընթացքում ցուցմունք է տվել այն մասին, որ «դեպքի օրը՝ օգոստոսի 29-ը, եղբոր՝ Արթուրի ծննդյան օրն է եղել: Գրնվել են իրենց փանը, այնուհետև ծննդյան միջոցառումն ավարտելուց հետո, եղբորը ճանապարհելու նպատակով դուրս են եկել փանից: Հյուրերին ճանապարհել է ուրբով, իր մեքենան կայանված է եղել ավտոդրոմակի մոտ: Ճանապարհելու ընթացքում ինչ-որ անձ բարձրաձայն խոսել է, մութ է եղել և չի կարող հարակ սսել՝ հեռախոսով, թե՛ ոչ, ինքը զգուշացրել է, ինչից հետո վիճաբանություն է եղել, ծեծկոտորքը եղել է շար կարճ: Չի կարող հիշել՝ ով է առաջինը հարվածել: Առաջին դիտողությունն ինքն է արել, ասել է՝ մի քիչ կամաց խոսացեք, ուշ ժամ է: (...)

Պատասխանելով դատավարական կողմերի և դատարանի հարցերին՝ փուժող Արսեն Պողոսյանը մանրամասնել է, որ եղել է վիճաբանություն, որի ժամանակ հարվածել են միմյանց, եղել է դանակահարություն, ինքն ընկել է գեյրնին: (...)

³ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթ 76:

Վիճարանության ընթացքում չի իմացել, թե ում հետք են կոչում, դա իմացել է գործի քննության ընթացքում, երբ առերեսում է կատարվել: Չի տեսել՝ իր եղբայրը հարվածել է, թե ոչ և չի կարող ասել, թե իր հարվածից անձն ինչ վնասվածք կարող էր սրանսալ, եթե վեճը տևել է 2-3 րոպե: Կոհվր եղել է ձեռքերով:

Չի հիշում առաջին հարվածողը ով է եղել: Ինքը հարված հասցրել է միայն ձեռքերով»⁴:

7.3. Տուժող Արթուր Պողոսյանը դատական քննության ընթացքում ցուցմունք է տվել այն մասին, որ «(...) Գիշերն իր ընտանիքը մնացել է հայրական տանը, իսկ իր եղբայրը՝ Արսեն Պողոսյանն իրեն ուղեկցել է տուն: Մութ է եղել, լուսավորություն չի եղել փողոցում: Անձանոթ մի տղամարդ բարձր խոսելիս է եղել, չեն նկատել հեռախոսով, թե՛ ոչ: Դրանից հետո Արսենը նրան զգուշացրել է, որ կամաց խոսի, ամառ է, բոլորի լուսամուտները բաց են: Վիճարանություն է եղել, քաշքշուկ և կոհվ, որը տևել է մոտ 2-3 րոպե: Դրանից հետո նկատել է, որ իր եղբայրը կոսացել է, ընկնելիս է եղել, պահել է նրան: Հետո շուտ են եկել և տեսել են, որ անձանոթը, ով իրենց հայտնի չէր, արդեն գնացել է: Հասկացել է, որ հագուստը հերնամասում թաց է: Դրանից հետո հասկացել է, որ ինքն էլ է «ծակվել», թե ինչով չի տեսել:

Պատասխանելով դատավարական կողմերի և դատարանի հարցերին՝ տուժող Արթուր Պողոսյանը մանրամասնեց, որ քանի որ քաշքշուկ է եղել, չեն նկատել՝ ով է առաջինը հարվածել: Ուրքերով հարվածներ չի եղել, քանի որ այդ անձը գեղնին չի ընկել: Վիճարանությունը սկսվել է երկկողմանի, այլ ոչ թե իր եղբոր կողմից»⁵:

7.4. Դատաբժշկական փորձաքննության թիվ 1753/հ եզրակացության համաձայն՝ «(...) Արթուր Բագրատի Պողոսյանի մարմնական վնասվածքները՝ կրծքավանդակի շրջանի ծակած-կտրած թափանցող վիրավորման՝ ուղեկցված ձախակողմյան պնևմոթորաքսով և աջ նախաբազկի շրջանի գունազրկված տեղամասի ձևով պատճառվել են ծակած-կտրած վերքը սուր ծակող-կտրող գործիքի, իսկ քերծվածքը՝ բութ, կոշտ առարկայի ներգործությամբ, հնարավոր է որոշման մեջ նշված ժամկետում և հանգամանքում, որոնք առաջացրել են առողջությանը ծանր վնաս՝ կյանքին վրանգ սպառնացող: (...) Համաձայն

⁴ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթեր 77-78:

⁵ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթեր 78-79:

բժշկական փաստաթղթերի փյուջաների՝ վերքային խողովակն ունի հետևից առաջ, հորիզոնական ուղղությամբ, միջայինից դրսային ուղղություն և վերջանում է պլերալ խոռոչում: Ա.Պողոսյանը փարածության մեջ կարող էր գտնվել ցանկացած՝ վնասվածքների առաջացումը չբացատրող դիրքերում, վերոնշյալ վնասվածքներն սրանալու պահին մարմնի փյուջա մակերեսներով ուղղված դեպի վնասվածք պարճառող առարկան կամ գործիքը (...)⁶:

7.5. Դատաբժշկական փորձաքննության թիվ 1754/հ եզրակացության համաձայն՝ «(...) Արսեն Բագրատի Պողոսյանի մարմնական վնասվածքները՝ որովայնի շրջանի աջից ծակած-կտրած, կրծքավանդակի խոռոչ թափանցող և որովայնի ձախ կեսի ծակած-կտրած չթափանցող վիրավորումների՝ ուղեկցված ենթամաշկի, ապոնևրոզի, կողային մկանների և առաջորովայնամզային ճարպաբջջանքի վնասումներով՝ պարճառվել են սուր ծակող-կտրող գործիքի ներգործությամբ, հնարավոր է որոշման մեջ նշված ժամկետում և հանգամանքում, որոնք առաջացրել են առողջությանը ծանր վնաս՝ կյանքին վրանգ սպառնացող: (...) Համաձայն բժշկական փաստաթղթերի փյուջաների՝ որովայնի ձախ կեսի վերքային խողովակն ունի առաջից հետք, ներքևից վերև, միջայինից դրսային ուղղություն և վերջանում է պլերալ խոռոչում: Ա.Պողոսյանը փարածության մեջ կարող էր գտնվել ցանկացած՝ վնասվածքների առաջացումը չբացատրող դիրքերում, վերոնշյալ վնասվածքներն սրանալու պահին մարմնի փյուջա մակերեսներով ուղղված դեպի վնասվածք պարճառող առարկան կամ գործիքը (...)⁷:

7.6. Դատաբժշկական փորձաքննության թիվ 1846/հ եզրակացության համաձայն՝ «(...) Բարկեն Շմիրդի Կարապետյանի մարմնական վնասվածքները՝ սրորին կոպերի, ձախ ձեռքի միջնամարի շրջանների արյունազեղումների, դեմքի, կրծքավանդակի, ձախ ազդրի շրջանների փափուկ հյուսվածքների սալջարդների, ձեռնաթաթերի ծալիչների գերձգման, նախաբազուկների շրջանների քերծվածքների, ձախ ծնկի և աջ ոտնաթաթի շրջանների վերքերի ձևով հասցվել են մեկից ավելի բույժ, կոշտ առարկայով/ներով/ այդ թվում՝ ոտքերով, բռունցքներով, որոնք առաջացրել են առողջության թեթև վնաս, առողջության կարճապահ

⁶ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթեր 81-82:

⁷ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթ 82:

քայքայումով, նկարի ունենալով վնասվածքների հետ անմիջական պատճառական կապի մեջ եղած հետևանքների փնտրությունը՝ ոչ պակաս 6 օրից և ոչ ավելի, քան՝ 21 օր: Քանի որ նկարագրված վնասվածքները փեղեկավարական չեն, ուստի դատաբանություն անել վնասվածք պատճառող գործիքի կամ առարկայի, ինչպես նաև հաջորդականության վերաբերյալ հնարավոր չէ: Բ. Կարապետյանը փարածության մեջ կարող էր գտնվել ցանկացած՝ վնասվածքների առաջացումը չբացատրող դիրքերում՝ վերոնշյալ վնասվածքներն սրանալու պահին մարմնի փվյալ մակերեսներով ուղղված դեպի վնասվածք պատճառող առարկան կամ գործիքը (...):»⁸:

8. Առաջին ատյանի դատարանն իր դատական ակտում արձանագրել է հետևյալը. «(...) Դատարանն ապացուցված է համարում այն, որ ամբաստանյալ Բարկեն Շմիդտի Կարապետյանը կարարել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված հանցավոր արարք, որը որակված է ճիշտ, հետևաբար՝ ամբաստանյալը քրեական պարասխանավորության և պարժի ենթակա է այդ հոդվածով:

(...) Դատարանը, վերլուծելով սույն քրեական գործով հաստատված փաստական հանգամանքները, հանգում է հետևության, որ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի և փուժողներ Արսեն ու Արթուր Պողոսյանների միջև փեղի է ունեցել փոխադարձ կոնֆլիկտ՝ հակամարտող կողմերի միջև ավտոմեքենայի կայանման շուրջ առաջացած վիճաբանության շարժառիթով ընդհարում, որի ընթացքում կողմերը փոխադարձ հարվածներ են հասցրել միմյանց՝ նպատակ ունենալով մեկը մյուսին վնաս պատճառել: Այսինքն, թե ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանը, թե փուժողներ Արթուր և Արսեն Պողոսյանները հանդես են եկել որպես ուրնագողներ և գործել են ոչ իրավաստի, իսկ ամբաստանյալը դանակով հարվածներ հասցրել է փոխադարձ կոնֆլիկտի ընթացքում: Ընդ որում, ձեռք չի բերվել այնպիսի փաստական փվյալ, որը կվկայեր այն մասին, որ փոխադարձ կոնֆլիկտի ընթացքում կողմերի նպատակները և դրդապատճառները փոխվել են և հանգեցրել են նրանց վարքագծի

⁸ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթ 82:

փոփոխմանը և ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի համար անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակի առաջացմանը:

Գաղափարների նման հետևությունը թիում է նաև սույն քրեական գործի քննության արդյունքում հաստատված հետևյալ փաստական հանգամանքներից.

- ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի և տուժողներ Արթուր և Արսեն Պողոսյանների միջև փոխադարձ վիճաբանության և ծեծկոտորքի ընթացքում ամբաստանյալը տուժողներին հարվածներ է հասցրել իր մոտ եղած սուր կրրող-ծակող գործիքով, մինչդեռ տուժողների մոտ որևէ առարկա չի եղել,

- դատարժկան փորձաքննության եզրակացությունների համաձայն՝ տուժող Արսեն Պողոսյանը սրացել է սուր կրրող-ծակող գործիքով երկու հարված՝ որովայնի շրջանի աջից կրծքավանդակի խոռոչ թափանցող, որն առաջացրել է առողջությանը ծանր վնաս և որովայնի ձախ կեսի չթափանցող վիրավորումներ, որն առողջությանը պարճառել է միջին ծանրության վնաս, իսկ տուժող Արթուր Պողոսյանը հարված է սրացել մեջքի հարվածից, ինչի արդյունքում նրան պարճառվել է կրծքավանդակի շրջանի ծակած-կրրած թափանցող վիրավորում՝ ուղեկցված ձախակողմյան պնևմոթորաքսով, որը կրկին անգամ առաջացրել է առողջությանը ծանր վնաս, մինչդեռ Բարկեն Շմիդտի Կարապետյանի մարմնական վնասվածքներն արտահայտվել են դեմքի և ձեռքի արյունազեղումների, քերծվածքների և սալջարդերի տեսքով, որոնք առաջացրել են առողջության թեթև վնաս, առողջության կարճատև քայքայումով:

Այսպիսով, դատարանը, համադրելով տուժողներ Արթուր և Արսեն Պողոսյաններին ամբաստանյալի կողմից հասցված հարվածների քանակը և ուղղվածությունը, ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի սրացած վնասվածքների հետ գտնում է, որ չի հիմնավորվել, որ ամբաստանյալն իրեն մեղսագրվող արարքը կատարել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում, որպիսի հանգամանքը բացառում է նրա արարքն անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցմամբ հանցագործություն որակելու հնարավորությունը:

(...)

Միևնույն ժամանակ դատարանը գտնում է, որ միայն այն հանգամանքը, որ փոխադարձ կովի ընթացքում հակամարտող մի կողմից մասնակցել են երկու անձ՝

տրուծողներ Արսեն և Արթուր Պողոսյանները, իսկ մյուս կողմից եղել է միայն ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանը, դեռևս բավարար չէ հանգելու հետևության առ այն, որ վերջինը գործել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում:

(...)

Գալարանը, (...) հաշվի առնելով ամբաստանյալի անձը բնութագրող հանգամանքները, պարասխանաբանությունը և պարիժը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքների բացակայության պայմաններում, (...) գտնում է, որ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի նկատմամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով պետք է պարիժ նշանակել ազատազրկում, ինչը, դատարանի գնահատմամբ, բավարար է պարժի նպատակների իրացվելիությունն ապահովելու համար:

(...)

Գալարանը, ուսումնասիրելով ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի անձը, գտնում է, որ վերջինիս նկատմամբ ազատությունը սահմանափակելու ձևով կիրառման ենթակա քրեաիրավական ներգործության միջոցն անմիջականորեն չպետք է ներգործի ամբաստանյալի նկատմամբ, քանի որ Գալարանի մոտ առկա է վստահություն և համոզվածություն առ այն, որ նշանակված պարժաբեռակի կիրառման արդյունքում ակնկալվող պարժի նպատակների իրագործումը հնարավոր է նաև առանց ամբաստանյալին հասարակությունից մեկուսացնելու (...):»⁹:

9. Վերաքննիչ դատարանը, բեկանելով և փոփոխելով Առաջին ատյանի դատարանի դատավճիռը, արձանագրել է հետևյալը. «(...) [Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ սույն գործով ձեռք չի բերվել փոխկապակցված ապացույցների այնպիսի բավարար համակցություն, որը հիմք կդառնար, բացառելով հակառակի ողջամիտ հավանականությունը, անվերապահ հետևություն անելու առ այն, որ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանն իրեն՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ

⁹ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 4-րդ, թերթեր 73-95:

հողվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով մեղսագրվող արարքը չի կատարել անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում:

Վերաքննիչ դատարանը նախ արձանագրում է, որ Առաջին արյանի դատարանի եզրահանգումն առ այն, որ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանը տուժողներ Արթուր և Արսեն Պողոսյաններին դանակով հարվածներ է հասցրել փոխադարձ կովի ընթացքում, չի բխում սույն գործի փաստական հանգամանքներից: Մասնավորապես, գործի նյութերում առկա չեն ապացույցների բավարար համակցությամբ հիմնավորվող հստակ և համոզիչ փաստարկներ այն մասին, որ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի և տուժողներ Արթուր և Արսեն Պողոսյանների միջև տեղի է ունեցել փոխադարձ կռիվ: Այս կապակցությամբ հարկ է նշել, որ փոխադարձ կովի մասին իրենց ցուցմունքներում նշել են միայն տուժողները: Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ Առաջին արյանի դատարանն առանց որևէ հիմնավորման առավել նշանակություն է տվել տուժողների ցուցմունքներին՝ անտեսելով այն հանգամանքը, որ վերջիններիս հակասական ցուցմունքները չեն հիմնավորվում որևէ այլ ապացույցով: Մինչդեռ, դեպքի հանգամանքների մասին ամբաստանյալի հայտնած տեղեկություններն առավել համոզիչ են և փաստարկված: Ընդ որում, վիճարկվող դատական ակտից երևում է, որ Առաջին արյանի դատարանը վիճարանությունն առաջանալու հանգամանքները գնահատելիս հիմք է ընդունել ամբաստանյալի ցուցմունքները՝ տուժողների ցուցմունքներն այդ մասով գնահատելով անարժանահավասար, իսկ վիճարանությունն առաջանալուց հետո ամբաստանյալի և տուժողների գործողությունները գնահատելիս արժանահավասար է դիտել տուժողների ցուցմունքները:

(...)

Վերաքննիչ դատարանը փաստում է, որ դեպքի հանգամանքները պարզելիս և ամբաստանյալի ու տուժողների ցուցմունքների արժանահավասարությունը գնահատելիս Առաջին արյանի դատարանը հաշվի չի առել գործում առկա օբյեկտիվ ապացույցները: Մասնավորապես, գործում առկա դատաբժշկական փորձաքննությունների եզրակացություններից երևում է, որ տուժող Արսեն Պողոսյանի մոտ առկա է միայն ծակած-կտրած մարմնական վնասվածքներ, իսկ

չրուծող Արթուր Պողոսյանի մոտ՝ ծակած-կտրած վնասվածք և բազկի քերծվածք: Վերաքննիչ դատարանը փաստում է, որ փոխադարձ կովի ընթացքում հնարավոր չէր փուժողների մոտ բացի ծակած-կտրած մարմնական վնասվածքներից առկա լինել միայն մեկ քերծվածք: Մինչդեռ, դատաբժշկական փորձաքննության եզրակացությունից երևում է, որ Բարկեն Կարապետյանի մոտ առկա են բազմաթիվ վնասվածքներ, այդ թվում՝ սրորին կոպերի, ձախ ձեռքի միջնամատի շրջանների արյունազեղումներ, դեմքի, կրծքավանդակի, ձախ ազդրի շրջանների փափուկ հյուսվածքների սալջարդներ, ձեռնաթաթերի ծալիչների գերձգում, նախաբազուկների շրջանների քերծվածքներ, ձախ ծնկի և աջ ոտնաթաթի շրջանների վերքեր:

Ամբաստանյալի և փուժողների ցուցմունքները համադրելով դատաբժշկական փորձաքննության եզրակացությունների հետ՝ Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ առավել իրատեսական են դեպքի հանգամանքների մասին ամբաստանյալի հայրնած տեղեկությունները:

Վերաքննիչ դատարանը հարկ է համարում նաև արձանագրել, որ գործի նյութերով չի հերքվում ամբաստանյալի հայրնած այն տեղեկությունները, որ առաջինը հարվածել է Արսեն Պողոսյանը, որից հետո վերջինիս է միացել նաև Արթուր Պողոսյանը, սպա ամբաստանյալին զցել են գեղնիս և հարվածներ հասցրել, և որ ամբաստանյալը խնդրել է դադարեցնել հարվածներն ու օգնություն է կանչել, որից հետո տեսնելով, որ հարվածները չեն դադարում՝ ընկած վիճակում դանակով հարվածներ է հասցրել փուժողներին:

Միաժամանակ, Վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ սույն գործով առկա է ողջամիտ ենթադրություն այն մասին, որ փուժողներն ունեցել են շահագրգռվածություն դեպքի իրական հանգամանքները չներկայացնելու համար, քանի որ միաժամանակ հանդիսացել են ոտնձգողներ Բարկեն Կարապետյանի նկատմամբ, ինչի վերաբերյալ սույն գործով նրանց նկատմամբ առկա է ոչ արդարացնող հիմքով քրեական հետապնդում չիրականացնելու մասին որոշում: Ինչ վերաբերում է Առաջին արյանի դատարանի այն հետևությանը, որ փուժողների ցուցմունքները պայմանավորված են ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի՝ քրեական պարասիսանսարվությունը և պարիժը մեղմելու ցանկությամբ, սպա նախ

պեպք է նշել, որ տուժողների ցուցմունքներն ամենևին չեն վկայում նշվածի մասին, քացի այդ՝ նման ցանկության դեպքում տրամաբանական կլիներ, որ տուժողները հաստատեին ամբաստանյալի հայրնած տեղեկությունները, այլ ոչ թե տային խուսափողական և ամբաստանյալի ցուցմունքներից տարբերվող ցուցմունքներ:

Վերաքննիչ դատարանն արձանագրում է, որ թեև միջադեպի ընթացքում ամբաստանյալի կողմից գործադրվել է դանակ, և միջադեպի հետևանքով տուժողներին պատճառվել է առավել ծանր վնաս, քան ամբաստանյալին, սակայն հաշվի առնելով ամբաստանյալի նկատմամբ ոտնձգություն կատարած անձանց քանակը, ոտնձգության ինտենսիվությունը, տևողությունը, ժամանակը և իրադրությունը՝ գրնում է, որ ոտնձգության և պաշտպանության միջև ակնհայտ անհամապատասխանություն չի եղել: Այսինքն՝ պաշտպանությունը համարժեք է եղել ոտնձգությանը:

Վերը շարադրվածի լույսի ներքո գնահատելով Բաբկեն Կարապետյանի գործողությունների իրավաչափությունը՝ Վերաքննիչ դատարանը փաստում է, որ անձանց խմբի հարձակումից պաշտպանվելու համար ամբաստանյալ Բաբկեն Կարապետյանը դանակով վնաս պատճառելով տուժողներին, իրականացրել է իր կյանքի և առողջության իրավաչափ պաշտպանություն և դուրս չի եկել անհրաժեշտ պաշտպանության սահմաններից:

Վերաքննիչ դատարանը հարկ է համարում նաև նշել, որ եթե նույնիսկ Բաբկեն Կարապետյանի և Արսեն Պողոսյանի միջև եղել է փոխադարձ կռիվ, ապա այդ կռիվին Արթուր Պողոսյանի միանալուց հետո Բաբկեն Կարապետյանը սրացել է անհրաժեշտ պաշտպանության իրավունք, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դրանով Արսեն Պողոսյանի հնարավորությունները շեշտակի ուժեղացել է: Վերոգրյալի հիման վրա Վերաքննիչ դատարանը գրնում է, որ Բաբկեն Կարապետյանն Արթուր և Արսեն Պողոսյանների առողջությանը ծանր վնաս է պատճառել անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում և ՀՀ քրեական օրենսգրքի 42-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ այն հանցագործություն չի համարվում»¹⁰:

¹⁰ Տե՛ս քրեական գործ, հատոր 5-րդ, թերթեր 128-155:

Վճռաբեկ դատարանի պատճառաբանությունները և եզրահանգումը.

10. Սույն գործով Վճռաբեկ դատարանի առջև բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավոր է արդյո՞ք ամբաստանյալ Բաբկեն Կարապետյանի կողմից տուժողների առողջությանը ծանր վնաս պատճառելն անհրաժեշտ պաշտպանության թույլատրելի շրջանակներում կատարված լինելու և արարքն իրավաչափ դիտարկելու վերաբերյալ Վերաքննիչ դատարանի հետևությունը:

11. ՀՀ քրեական օրենսգրքի 42-րդ հոդվածի համաձայն՝ «1. Հանցագործություն չի համարվում այն գործողությունը, որը կատարվել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում, այսինքն՝ պաշտպանվողի կամ մեկ այլ անձի կյանքը, առողջությունը և իրավունքները, հասարակության կամ պետության շահերը հանրության համար վրանգավոր ոտնձգությունից կամ դրա իրական սպառնալիքից՝ ոտնձգություն կատարողին վնաս պատճառելու միջոցով պաշտպանելիս, եթե թույլ չի տրվել անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցում: (...)

4. Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցում են համարվում դիտարկության այն գործողությունները, որոնք, պաշտպանվողի համար ակնհայտ, չեն համապատասխանում ոտնձգության բնույթին և վրանգավորությանը:

Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցմամբ արարքը հանցագործություն է, եթե հարկապես նախատեսված է սույն օրենսգրքի հարույժ մասով»:

Մեջբերված նորմերը Վճռաբեկ դատարանը վերլուծության է ենթարկել Արդյուն Հակոբյանի գործով կայացված որոշման շրջանակներում՝ արձանագրելով հետևյալը. «(...) Անհրաժեշտ պաշտպանության իրավունքն ունի որոշակի սահմաններ: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 42-րդ հոդվածի մեկնաբանման հիման վրա Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ օրենքով ամրագրված են որոշակի պայմաններ, որոնց առկայության դեպքում է միայն պաշտպանությունն իրավաչափ և հետևաբար՝ արարքի հանցավորությունը բացառող: Այսպես, անհրաժեշտ պաշտպանության իրավաչափության պայմաններն են.

ա) ոտնձգության հանրային վրանգավորությունը.

բ) ոտնձգության առկայությունը.

զ) նյութագրության իրական լինելը.

դ) վրանգ սպառնալը անձի, հասարակության, պետության շահերին.

ե) վնաս հասցնելը միայն նյութագրողին.

զ) պաշտպանության համարժեքությունը նյութագրությանը:

(...)

Անհրաժեշտ պաշտպանությունը համարժեք չէ նյութագրությանը, եթե պաշտպանության և նյութագրության միջև անհամապատասխանությունն ակնհայտ է, այսինքն՝ նյութագրողին հասցվում է այնպիսի ծանր վնաս, որը փվյալ պայմաններում անկասկած արդարացված չէ: Ընդ որում, նյութագրության և պաշտպանության միջև եղած անհամապատասխանությունը պետք է ակնհայտ լինի հենց իր՝ պաշտպանությունն իրականացնողի համար: Պաշտպանվողը պետք է գիտակցի, որ չափից դուրս մեծ վնաս է հասցնում նյութագրողին, ինչն արդարացված չէ փվյալ իրադրությունում:

(...) Անհրաժեշտ պաշտպանության համարժեքության գնահատման և որպես արդյունք՝ անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցման առկայության կամ բացակայության որոշման համար անհրաժեշտ է գնահատել նյութագրության վրանգավորության աստիճանի և պաշտպանության միջև համապատասխանությունը:

Օրենքը չի պահանջում, որ պաշտպանվողը կիրառի նյութագրողի կողմից կիրառվող միջոցներին հավասարազոր միջոցներ: Պաշտպանվողը կարող է գործադրել նաև առավել արդյունավետ միջոցներ:

Ուրնագրության և պաշտպանության միջոցների միջև համամասնության խնդիրը լուծելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետևյալ հանգամանքները՝

ա) պաշտպանվող բարիքի արժեքավորությունը և այն վնասի չափը, որ կարող էր հասցվել դրան,

բ) նյութագրության ինտենսիվությունը ու հանկարծակիությունը,

գ) պաշտպանվողի և նյութագրողի ֆիզիկական հնարավորությունները (սեռը, փարիքը, առողջական վիճակը, ֆիզիկական ուժը և այլն),

դ) նյութագրողների և պաշտպանվողների քանակը,

ե) ուրնձգության իրադրությունը, տեղը, ժամանակը և այլն: (...)»¹¹:

12. Զարգացնելով նախկինում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները՝ *Անուշավան Թորոսյանի* գործով որոշման շրջանակներում Վճռաբեկ դատարանը փաստել է. «(...) *Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցումը* բնութագրվում է *օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ հարկանիշներով: Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցման օբյեկտիվ հարկանիշների կապակցությամբ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ ուրնձգության բնույթն ու վրանգավորությունը որոշվում են ուրնձգության օբյեկտի արժեքավորությամբ, ուրնձգության ինտենսիվությամբ, պաշտպանվողի և ուրնձգողի ֆիզիկական հնարավորություններով, նրանց քանակով, ուրնձգության իրադրությամբ և այլն: Ուարի, անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցումն առկա է այն դեպքում, երբ առկա է ակնհայտ (իսիստ, էական) անհամապատասխանություն ուրնձգությամբ սպառնացող և պաշտպանվողի կողմից պատճառվող վնասների միջև:*

(...) Այլ կերպ՝ անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցումն առկա է այն դեպքում, երբ պաշտպանվողը կիրառել է պաշտպանության այնպիսի միջոցներ և մեթոդներ, որոնց կիրառումն ակնհայտ կերպով չէր բխում ո՛չ ուրնձգության բնույթից և վրանգավորությունից, ո՛չ էլ իրադրությունից:

(...)

Անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցման սուբյեկտիվ հարկանիշների կապակցությամբ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցումը բնութագրվում է մեղքի դիրավորյալ ձևով»¹²:

13. Սույն գործի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ Բ.Կարապետյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասով մեղադրանք է առաջադրվել այն արարքի համար, որ նա կտրող-ծակող գործիքով

¹¹ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Արդյուն Հակոբյանի* գործով 2010 թվականի օգոստոսի 27-ի թիվ ԵԿԴ/0149/01/09 որոշման 27-28-րդ կետերը:

¹² Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Անուշավան Թորոսյանի* գործով 2012 թվականի մարտի 30-ի թիվ ԵԿԴ/0118/01/11 որոշման 15-16-րդ կետերը:

Արսեն և Արթուր Պողոսյանների առողջությանը դիտավորությանը պատճառել է ծանր վնաս¹³:

Առաջին ատյանի դատարանը, վերլուծելով քրեական գործով հաստատված փաստական հանգամանքները, հանգել է հետևության, որ Բ.Կարապետյանի և տուժողների միջև ավտոմեքենայի կայանման շուրջ առաջացած վիճաբանության պատճառով տեղի է ունեցել փոխադարձ կոիվ, որի ընթացքում կողմերը փոխադարձ հարվածներ են հասցրել միմյանց: Այսինքն՝ թե ամբաստանյալը, թե տուժողները հանդես են եկել որպես ոտնձգողներ և գործել են ոչ իրավաչափ: Արդյունքում, Առաջին ատյանի դատարանը փաստել է, որ գործով չի հիմնավորվել այն, որ Բ.Կարապետյանն իրեն մեղսագրվող արարքը կատարել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում, հետևաբար բացառվում է նրա արարքն անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցմամբ հանցագործություն որակելու հնարավորությունը¹⁴:

Վերաքննիչ դատարանն իր հերթին արձանագրել է, որ գործով ձեռք չի բերվել փոխկապակցված ապացույցների այնպիսի բավարար համակցություն, որը հիմք կտար, բացառելով հակառակի ողջամիտ հավանականությունը, անվերապահ հետևություն անելու առ այն, որ ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանն իրեն մեղսագրվող արարքը չի կատարել անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում:

Մասնավորապես, Վերաքննիչ դատարանն արձանագրել է, որ թեև միջադեպի ընթացքում ամբաստանյալի կողմից գործադրվել է դանակ, և միջադեպի հետևանքով տուժողներին պատճառվել է առավել ծանր վնաս, սակայն, հաշվի առնելով ամբաստանյալի նկատմամբ ոտնձգություն կատարած անձանց քանակը, ոտնձգության ինտենսիվությունը, տևողությունը, ժամանակը և իրադրությունը, ոտնձգության և պաշտպանության միջև ակնհայտ անհամապատասխանություն չի եղել: Այլ կերպ՝ անձանց խմբի հարձակումից պաշտպանվելու համար ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանն իրականացրել է իր կյանքի և առողջության իրավաչափ պաշտպանություն և դուրս չի եկել անհրաժեշտ պաշտպանության

¹³ Տե՛ս սույն որոշման 7-րդ կետը:

¹⁴ Տե՛ս սույն որոշման 8-րդ կետը:

ասահմաններից, ուստի նրա արարքում բացակայում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված հանցակազմը¹⁵:

14. Սույն գործի փաստական տվյալների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ հանցագործության դեպքը և հանգամանքներն ըստ էության հաստատվում են ամբաստանյալի և տուժողների՝ միմյանցից տարբերվող ցուցմունքներով: Առաջին ատյանի դատարանը, արձանագրելով, որ Բ.Կարապետյանի և տուժողների միջև տեղի է ունեցել փոխադարձ կռիվ, ինչի արդյունքում ամբաստանյալը վերջինների առողջությանը պատճառել է ծանր վնաս, հիմնականում հիմնվել է տուժողների կողմից հայտնած փաստական տվյալների վրա: Միչդեռ, Վերաքննիչ դատարանը, արժանահավատության տեսանկյունից գնահատելով տուժողների և ամբաստանյալի ցուցմունքները, գտել է, որ գործի հանգամանքների վերաբերյալ ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանի հայտնած տվյալներն ավելի արժանահավատ են, ուստի հաստատված է համարել, որ վերջինս իրեն մեղսագրվող արարքները կատարելիս գտնվել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակում:

Վճռաբեկ դատարանի համար ընդունելի են Վերաքննիչ դատարանի այն հետևությունները, որ դեպքի հանգամանքների մասին ամբաստանյալի հայտնած տեղեկություններն առավել համոզիչ են ու փաստարկված: Վերաքննիչ դատարանն իրավացիորեն արձանագրել է, որ Առաջին ատյանի դատարանը վիճաբանությունն առաջանալու պատճառը գնահատելիս հիմք է ընդունել ամբաստանյալի ցուցմունքները, մինչդեռ վիճաբանությունն առաջանալուց հետո ամբաստանյալի և տուժողների գործողությունները գնահատելիս արժանահավատ է համարել տուժողների ցուցմունքները՝ առանց որևէ կերպ պատճառաբանելու վերոնշյալը:

Բացի այդ, Վերաքննիչ դատարանը հիմնավոր կերպով փաստել է, որ Առաջին ատյանի դատարանը պատշաճ գնահատման չի ենթարկել գործում առկա դատաբժշկական փորձաքննությունների եզրակացությունները: Մասնավորապես, դրանցից հետևում է, որ տուժող Արսեն Պողոսյանի մոտ առկա են միայն ծակածկտրած մարմնական վնասվածքներ, իսկ տուժող Արթուր Պողոսյանի մոտ՝ ծակածկտրած վնասվածք և բազկի քերծվածք, այնինչ փոխադարձ կռիվի պայմաններում

¹⁵ Տե՛ս սույն որոշման 9-րդ կետը:

տուժողների մոտ դժվար թե բացի ծակած-կտրած մարմնական վնասվածքներից ընդամենը մեկ քերծվածք առկա լիներ: Ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանի մոտ, ընդհակառակը, առկա են եղել բազմաթիվ վնասվածքներ, այդ թվում՝ ստորին կոպերի, ձախ ձեռքի միջնամատի շրջանների արյունազեղումներ, դեմքի, կրծքավանդակի, ձախ ազդրի շրջանների փափուկ հյուսվածքների սալջարդներ, ձեռնաթաթերի ծալիչների գերձգում, նախաբազուկների շրջանների քերծվածքներ, ձախ ծնկի և աջ ոտնաթաթի շրջանների վերքեր: Ավելին՝ գործում առկա փաստական տվյալներից հետևում է, որ ամբաստանյալը դանակով հարվածներ է հասցրել տուժողների կողմից մարմնական վնասվածքներ պատճառելուց հետո միայն:

Ուստի, Վճռաբեկ դատարանը, վերոհիշյալ դատարժշկական փորձաքննության եզրակացություններում առկա տվյալները համադրելով ամբաստանյալի ցուցմունքների հետ, փաստում է, որ գործի հանգամանքների վերաբերյալ վերջինիս հայտնած տվյալներն այն մասին, որ տուժողները երկուսով միասին ոտքերով ու ձեռքերով ծեծի են ենթարկել իրեն, իսկ ինքը փորձել է պաշտպանվել, ավելի արժանահավաստ են և բխում են գործում առկա ապացույցներից:

15. Հիմք ընդունելով վերոշարադրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ Առաջին ատյանի դատարանի այն հետևությունը, որ ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանի և տուժողներ Արթուր և Արսեն Պողոսյանների միջև տեղի է ունեցել փոխադարձ կռիվ, սույն գործի նյութերով չի հաստատվում: Հետևաբար, բողոքաբերի փաստարկներն այս առումով ևս հիմնավոր չեն: Միևնույն ժամանակ, Վճռաբեկ դատարանի գտահատմամբ՝ Վերաքննիչ դատարանը հանգել է իրավաչափ հետևության առ այն, որ տուժողների գործողությունների արդյունքում ամբաստանյալ Բ.Կարապետյանի համար ստեղծվել է անհրաժեշտ պաշտպանության վիճակ:

16. Անդրադառնալով ոտնձգության և պաշտպանության համաչափության հարցին՝ Վերաքննիչ դատարանը եզրահանգել է, որ դրանց միջև ակնհայտ անհամապատասխանություն չի եղել, և պաշտպանությունը համարժեք է եղել ոտնձգության բնույթին ու վտանգավորությանը: Վերոնշյալի կապակցությամբ Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ Վերաքննիչ դատարանը պատշաճ

գնահատման չի ենթարկել գործի փաստական տվյալների ամբողջությունը, մասնավորապես՝ ամբաստանյալի կողմից տուժողների առողջությանը *պատճառված վնասի բնույթը, հարվածների քանակն ու տեղակայումը, ինչպես նաև կիրառված հանցագործության գործիքը*: Վճռաբեկ դատարանը հարկ է համարում ընդգծել, որ թեև օրենքի տեսանկյունից պաշտպանվողի համար թույլատրելի է ավելի մեծ վնաս պատճառել ոտնձգողին, քան սպառնում է իր կյանքին կամ առողջությանը, այնուամենայնիվ դրանց միջև չպետք է ակնհայտ անհամապատասխանություն լինի: Յուրաքանչյուր դեպքում պետք է պահպանվի անհրաժեշտ համաչափություն՝ ոտնձգության բնույթի ու վտանգավորության և պատճառված վնասի միջև:

Մինչդեռ, սույն դեպքում, ինչպես երևում է դատաբժշկական փորձաքննությունների եզրակացություններից, տուժողների գործողությունների արդյունքում Բ.Կարապետյանի առողջությանը պատճառվել է *թեթև վնաս*, իսկ ամբաստանյալը տուժողների առողջությանը պատճառել է *ծանր մարմնական վնասվածքներ՝ կյանքին վրանգ սպառնացող*: Ընդ որում, Արսեն Պողոսյանը ստացել է *երկու հարված՝* որովայնի շրջանի աջից կրծքավանդակի խոռոչ թափանցող, որն առաջացրել է առողջությանը *ծանր վնաս*, և որովայնի ձախ կեսի չթափանցող վիրավորում, որն առողջությանը պատճառել է *միջին* ծանրության վնաս, իսկ Արթուր Պողոսյանը՝ կրծքավանդակի շրջանում թափանցող վիրավորում՝ *մեջքի հարվածում*, որը վերջինիս առողջությանը պատճառել է ծանր վնաս: Բացի այդ, Բ.Կարապետյանը վնասը պատճառել է սուր կտրող-ծակող գործիքի՝ դանակի գործադրմամբ, իսկ տուժողների կողմից որևէ առարկա չի գործադրվել: Այլ կերպ՝ սույն դեպքում պաշտպանվողը կիրառել է պաշտպանության այնպիսի միջոցներ և մեթոդներ, որոնց կիրառումն ակնհայտ կերպով չէր բխում ոտնձգության բնույթից և վտանգավորությունից:

Ինչ վերաբերում է Վերաքննիչ դատարանի այն փաստարկին, որ Բ.Կարապետյանը պաշտպանվել է մեկից ավելի անձանց ոտնձգությունից, ապա Վճռաբեկ դատարանը հարկ է համարում փաստել, որ ոտնձգողների քանակն ինքնին բավարար չէ գալու միանշանակ եզրահանգման առ այն, որ պաշտպանությունը եղել է իրավաչափ և անհրաժեշտ պաշտպանության

սահմաններում: Յուրաքանչյուր դեպքում անհրաժեշտ պաշտպանության սահմանազանցման առկայության կամ բացակայության մասին հետևությունները պետք է կառուցվեն գործի հանգամանքների համակողմանի և մանրամասն վերլուծության վրա: Բացի այդ, Վճռաբեկ դատարանն իր անհամաձայնությունն է արտահայտում Վերաքննիչ դատարանի այն դատողությանը, որ Արթուր Պողոսյանի կողմից կռվին միանալուց հետո, Արսեն Պողոսյանի հնարավորություններն ամբաստանյալի նկատմամբ շեշտակի ուժեղացել են, քանզի սույն դեպքում վիճաբանող երկու կողմերի հարաբերակցությունն այնպիսին չի եղել, որ խոսք գնա ուժերի շեշտակի ավելացման մասին:

17. Հիմք ընդունելով սույն որոշմամբ կատարված վերլուծությունը՝ Վճռաբեկ դատարանն արձանագրում է, որ ամբաստանյալ Բարկեն Կարապետյանի կողմից տուժողների առողջությանը ծանր վնաս պատճառելն անհրաժեշտ պաշտպանության թույլատրելի սահմաններում կատարված լինելու և արարքն իրավաչափ դիտարկելու վերաբերյալ Վերաքննիչ դատարանի հետևությունը չի բխում գործում առկա փաստական տվյալների համակցությունից:

18. Ամփոփելով վերոշարադրյալը՝ Վճռաբեկ դատարանը փաստում է, որ սույն գործով Վերաքննիչ դատարանը, վնաս պատճառած արարքը քրեական օրենքով իրավաչափ համարվելու հիմքով Բ.Կարապետյանին արդարացնելով, թույլ է տվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 42-րդ հոդվածի ոչ ճիշտ կիրառում: Այսինքն՝ թույլ է տրվել ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 397-րդ հոդվածով նախատեսված նյութական իրավունքի խախտում, որը դատական ակտը բեկանելու և գործը նույն դատարան՝ նոր քննության ուղարկելու հիմք է:

Նոր քննության ընթացքում Վերաքննիչ դատարանը, սույն որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների հաշվառմամբ, պետք է գնահատման ենթարկի գործի նյութերը և հանգի համապատասխան հետևության:

Ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 162-րդ, 163-րդ, 171-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 16-րդ, 39-րդ, 43-րդ, 361-րդ, 403-406-րդ, 415.1-րդ, 418.1-րդ, 419-րդ, 422-423-րդ հոդվածներով՝ Վճռաբեկ դատարանը

Ո Ր Ո Շ Ե Ց

1. Վճռաբեկ բողոքը բավարարել մասնակիորեն: Ամբաստանյալ Բարկեն Շմիդտի Կարապետյանի վերաբերյալ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 112-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետով ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի՝ 2020 թվականի մայիսի 14-ի որոշումը բեկանել և գործն ուղարկել նույն դատարան՝ նոր քննության:

2. Որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

Նախագահող՝ _____ Հ.ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Դատավորներ՝ _____ Ս.ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

_____ Ե.ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

_____ Լ.ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

_____ Ա.ՊՈՂՈՍՅԱՆ

_____ Ս.ՕՀԱՆՅԱՆ